

🏠 (https://zadar.tv) VIJESTI (HTTPS://ZADAR.TV/CATEGORY/VIJESTI/)

Home (https://zadar.tv/) /

ZV (HTTPS://ZADAR.TV/CATEGORY/AEM/ZV-AEM/)

„Ima li zlata?“ – arheološko-povijesne crtice Ravnih Kotara (https://zadar.tv/category/ima-li-zlata-arheolosko-povijesne-crtice-ravnih-kotara/)

„IMA LI ZLATA?“ – ARHEOLOŠKO-POVIJESNE CRTICE RAVNIH KOTARA

(HTTPS://ZADAR.TV/CATEGORY/IMA-LI-ZLATA-ARHEOLOSKO-POVIJESNE-CRTICE-RAVNIH-KOTARA/) - kotara-helenizam/

KULTURA (HTTPS://ZADAR.TV/CATEGORY/KULTURA/)

„Ima li zlata?“ – arheološko-povijesne crtice Ravnih kotara (Helenizam)

MOZAIK (HTTPS://ZADAR.TV/CATEGORY/MOZAIK/)

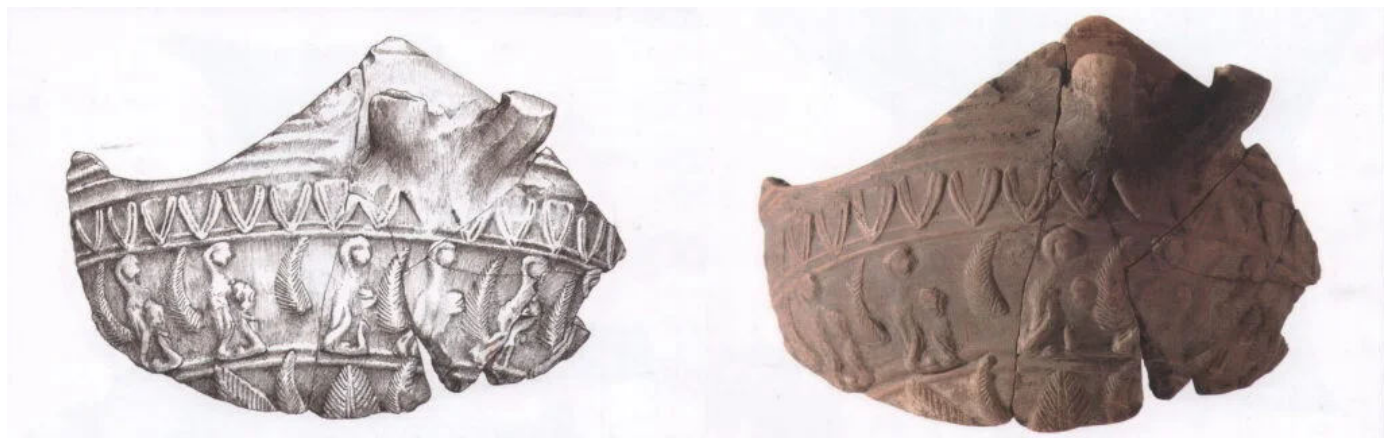
SPORT (HTTPS://ZADAR.TV/CATEGORY/SPORT/)

ISF (HTTPS://ISF.ZADAR.TV)

GLAZBA ▾

4 min read

🕒 25. studenoga 2024. ✍️ Ante Vukić (https://zadar.tv/author/antevukic/)

Nakon novih migracija i promjena u materijalnoj kulturi kasnog brončanog doba na Jadranu, počinjemo bilježiti razvoj zajednica koje ćemo kasnije upoznati kao Liburne. Prostor Ravnih kotara se smatra njihovim središtem i prema brojnim rimskim izvorima s prijelaza era možemo otprilike prepoznati i imena gradova, odnosno centara moći u pojedinim zajednicama Liburna.

No, do dolaska Rimljana ipak je prošlo nekoliko stoljeća življenja s različitim dinamikama razvoja, što arheolozi prepoznaju kroz nekoliko faza. Nešto bolje istraženo željezno doba nam je kroz nalaze unutar naselja, otpadnih jama, grobova i ostava omogućilo raspoznavanje liburnske kulture u kontekstu šireg jadranskog prostora i utjecaja strujanja sa sjevera Jadrana ili pak iz grčkih centara preko jugoistočne skupine kultura željeznog doba.

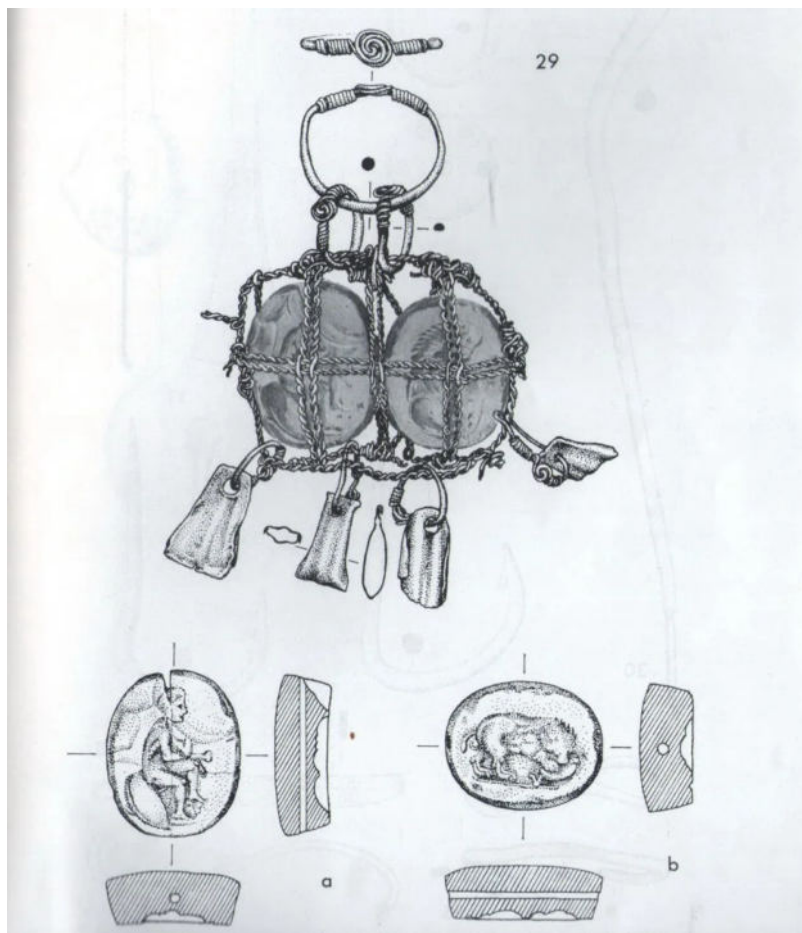
U ovoj crtici preskočit ću period starijeg željeznog doba (9. st. pr. Kr. – 5. st. pr. Kr.), kada liburnski centri poput onog u Ninu i Zadru sve više jačaju u trgovini i privredi, a arheološki materijal sve je obilniji. Odmah prelazimo na razdoblje mlađeg željeznog doba, kada se intenziviraju kontakti s grčkom civilizacijom (prostor Egeja i Južne Italije sa Sicilijom), odnosno takozvanim helenističkim svijetom, trajanja od 4. st. pr. Kr. do 1. st. pr. Kr.

Iako su Liburni i u starijem željeznom dobu održavali kontakte s drugom obalom Jadrana, pa tako i s grčkim kolonijama, povećana trgovina i kontakti dolazi osnivanjem grčkih kolonija na Visu (Issa) i Hvaru (Pharos). Arheološki materijal koji nam dolazi iz tog razdoblja skoro je nemoguć bez nekakvog ulomka posude grčkog tipa, nakita plemenitog metala ili pak novca grčkih gradova.

Dodatno, dolazi do načina gradnje zidina na takozvani megalitski način što učvršćuje glavne centre poput Asserije (Podrgađe kod Benkovca), te su vidljive i promjene kod načina ukapanja kod nekih slučajeva gdje se ne postavlja tijelo pokojnika u zgrčeni položaj, već se stavlja po nekoliko ispruženih tijela u jednu veću grobnicu.

Sve te promjene jasno pokazuju kako se lokalna elita sve više ističe bogatim uvozom robe iz moćnih grčkih i južnoitalskih gradova. Liburnija postaje sve vidljivija i antičkim piscima koji obilaze ove krajeve i čiji zapisi preživljavaju u prepisivanju i referiranju kod kasnijih pisaca poput Strabona i Plinija Starijeg u 1. st.

Jedan od značajnijih nalaza iz ovog razdoblja je ostava iz Jagodnje Gornje. Slučajan, ali bogat skupni nalaz nakita datiran je u 4. i 3. st. pr. Kr, a sačinjavali su srebrne fibule (kopče) specifičnog oblika za to razdoblje (pločaste fibule), fibule latenskog (keltskog) kulturnog kruga, narukvice, te naušnice kompleksnije izrade (od mreže pletene srebrnom žicom i staklenim gemama).

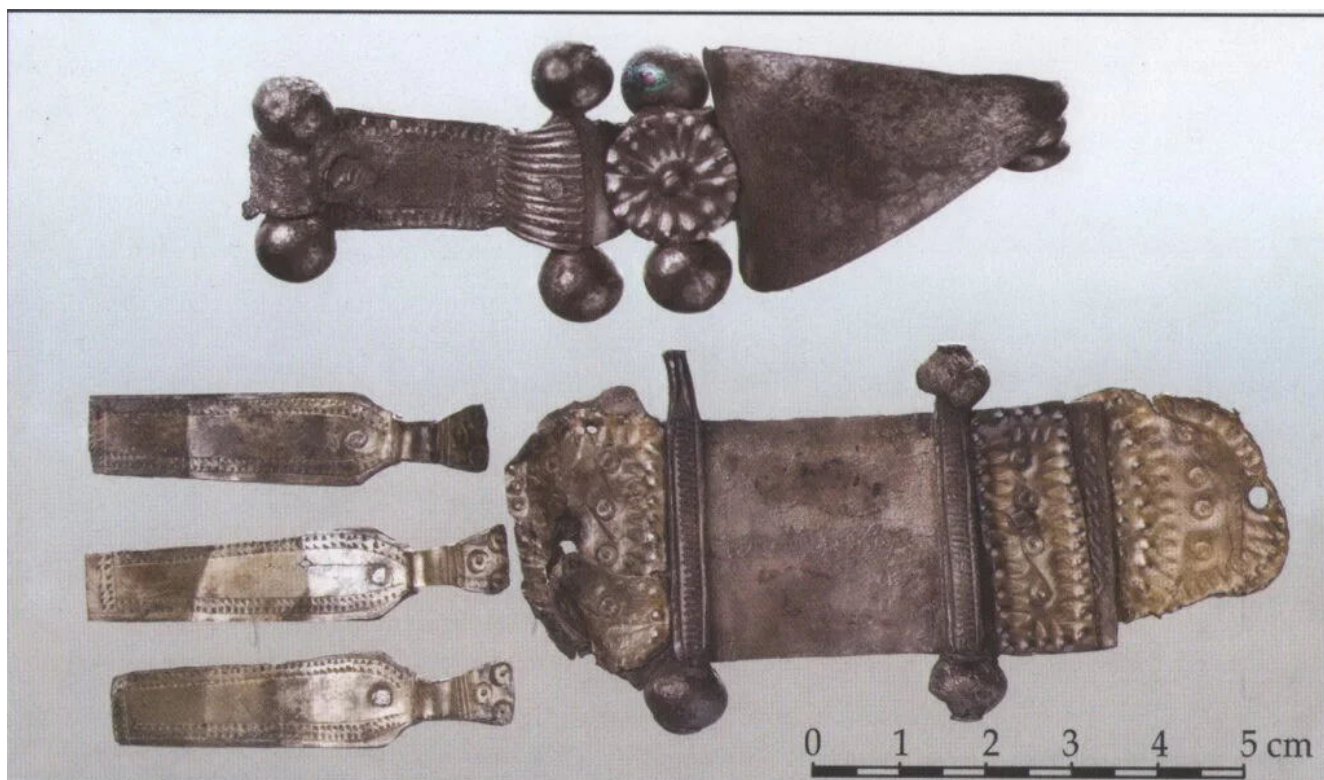

Naušnica iz ostave u Jagodnji Gornjoj (preuzeto iz Š. Batović, Ostava iz Jagodnje Gornje u okviru zadnje faze liburnske kulture)

Predmeti su od visokog estetskog i tehnološkog stupnja izrade, što pokazuje kako su Liburni izvjestili procese obrade i izrade pod utjecajem helenističkog svijeta.

Sljedeći skup predmeta helenističke provenijencije dolazi nam iz nekropole pokraj Nadina (antički Nedinum). Ovdje ću se osvrnuti na starija istraživanja provedena na nekropoli, iako su novija pod vodstvom Odjela za arheologiju Sveučilišta u Zadru donijela bogat i raskošan helenistički materijal.

Riječ je o nekoliko grobova podno nadinske gradine. Grobovi, odnosno grobnice izgrađene su od većih kamenih blokova. Unutar njih pronađeno je mnogo ulomaka helenističke keramike, izrazito zanimljive reljefne helenistike keramike koja se javlja naširem prostoru Jadrana, zajedno s „*gnathia*“ keramičkim posudama. Osim keramike, kao i u ostavi iz Jagodnje Gornje, tu je pronađen i nakitni materijal. Ističe se pozlaćena pločasta fibula, ali i naušnice, prstenje i predmeti od staklene paste (privjesci).

Pločaste fibule iz nadisnkih grobova (preuzeto iz Ante i Šime Batović, Helenistički grobovi iz Nadina u okviru V. (zadnje) faze liburnske kulture)

Treće područje koje ćemo obići u ovom pregledu je pšrostor Ljubačke kose gdje se smjestilo nekoliko gradina i odakle je poznato nekoliko faza željeznog doba. Gradina Venac i nekropola koja se prostirala s južne strane pružili su materijal svojstven starijim fazama željeznog doba, do 5. st. pr. Kr.

No, uokolo su se nalazili i grobovi na ravnom koji su otvarani i sustavno pljačkani zbog srebrnog i zlatnog materijala u njima (za razliku od „zelenog“ brončanog koji pljačkašima nije zanimljiv. Nažalost, taj materijal preživio je samo na fotografijama i crtežima, ali je svjedočio bogatoj i razvijenoj zajednici Liburna na strateški istaknutoj poziciji Ljubačke kose.

I za kraj se „spuštamo“ do Nina koji je također u ovoj fazi željeznog doba u grobovima skriva raskošan repertoar predmeta od srebra i zlata izrađenog pod utjecajem helenističkog doba Jadrana i Mediterana.

Primjeri srebrnih nakitnih predmeta iz mlađeg željeznog doba Nina (preuzeto iz Š. Batović, Nin u prapovijesno doba)

Posljednje faze željeznog doba ujedno su označavale i kraj samostalnosti liburnskih gradova i zajednica jer preko Jadrana dolazila je nova sila koja će se tu izravno zadržati i upravljati nekoliko sljedećih stoljeća.

Korištena i preporučena literatura:

- Š. Batović, Nin u prapovijesno doba
- Ante i Šime Batović, Helenistički grobovi iz Nadina u okviru V. (zadnje) faze liburnske kulture
- Š. Batović, Ostava iz Jagodnje Gornje u okviru zadnje faze liburnske kulture
- Š. Batović, Liburnska grupa (Praistorija jugoskavneskih zemalja V, Željezno doba)

Ovaj tekst je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti.

Tags: [antevukić \(https://zadar.tv/tag/antevukic/\)](https://zadar.tv/tag/antevukic/) [arheologija \(https://zadar.tv/tag/arheologija/\)](https://zadar.tv/tag/arheologija/) [ima li zlata \(https://zadar.tv/tag/ima-li-zlata/\)](https://zadar.tv/tag/ima-li-zlata/) [jagodnjagornja \(https://zadar.tv/tag/jagodnjagornja/\)](https://zadar.tv/tag/jagodnjagornja/) [Nadin \(https://zadar.tv/tag/nadin/\)](https://zadar.tv/tag/nadin/) [Nin \(https://zadar.tv/tag/nin/\)](https://zadar.tv/tag/nin/) [Ravni kotari \(https://zadar.tv/tag/ravni-kotari/\)](https://zadar.tv/tag/ravni-kotari/) [željeznodoba \(https://zadar.tv/tag/zeljeznodoba/\)](https://zadar.tv/tag/zeljeznodoba/)

Previous

„Ima li zlata?” – arheološko-povijesne crtice Ravnih kotara (Teški metal) (<https://zadar.tv/ima-li-zlata-arheolosko-povijesne-crtice-ravnih-kotara-teski-metal/>)

Next

„Ima li zlata?” – arheološko-povijesne crtice Ravnih kotara (Liburnski cipusi) (<https://zadar.tv/ima-li-zlata-arheolosko-povijesne-crtice-ravnih-kotara-liburnski-cipusi/>)

VIŠE VIJESTI

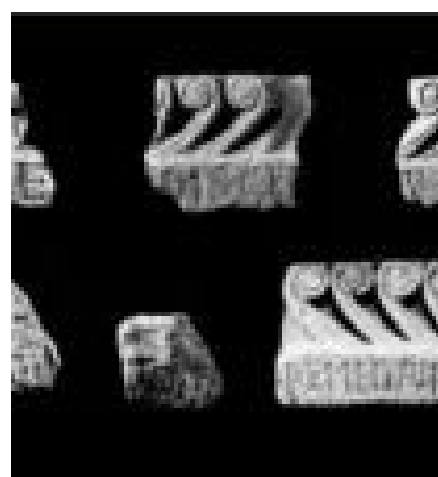
5 min read

„Ima li zlata?” – arheološko-povijesne crtice Ravnih kotara (Utvrdimo se) (<https://zadar.tv/ima-li-zlata-arheolosko->

4 min read

„Ima li zlata?” – arheološko-povijesne crtice Ravnih kotara (Nije u šoldima sve) (<https://zadar.tv/ima-li-zlata-arheolosko->

„Ima li zlata?” – arheološko-povijesne crtice Ravnih kotara (Zapisano u kamenu) (<https://zadar.tv/ima-li-zlata-arheolosko->